

IV

Vida oficial da RAG

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE

CRÓNICA DA ACADEMIA

NECROLÓXICAS

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE (ANO 2003)

Directiva da Real Academia Galega

Desde o 20 de decembro de 2001, a Executiva da RAG está formada polos seguintes membros:

- Presidente: D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.
- Secretario: D. Manuel González González.
- Vicesecretario: D. Salvador García-Bodaño Zunzunegui.
- Arquivoiro-Bibliotecario: D. Antonio Gil Merino.
- Tesoureiro: D. Andrés Fernández-Albalat Lois.

Relación dos actuais académicos numerarios

1. Excmo. Sr. D. Domingo García-Sabell Rivas. Ingreso: 20 de xuño de 1959. (Faleceu o 5 de agosto de 2003).
2. Excmo. Sr. D. Francisco Fernández del Riego. Ingreso: 26 de novembro de 1960.
3. Excmo. Sr. D. Antonio Meijide Pardo. Ingreso: 25 de maio de 1963. (Faleceu o 25 de xuño de 2004).
4. Excmo. Sr. D. Antonio Gil Merino. Ingreso: 13 de decembro de 1975.
5. Excmo. Sr. D. Xulio Francisco Ogando Vázquez. Ingreso: 18 de abril de 1980. (Faleceu o 1 de abril de 2005).
6. Excmo. Sr. D. Miguel Anxo Araújo Iglesias. Ingreso: 27 de maio de 1980.
7. Excmo. Sr. D. Andrés Torres Queiruga. Ingreso: 20 de xuño de 1980.
8. Excmo. Sr. D. Constantino García González. Ingreso: 12 de marzo de 1982.
9. Excmo. Sr. D. Francisco Xabier Río Barxa. Ingreso: 25 de xuño de 1983.
10. Excma. Sra. D.ª Olga Gallego Domínguez. Ingreso: 15 de novembro de 1986.
11. Excmo. Sr. D. Manuel González González. Ingreso: 7 de febreiro de 1992.
12. Excmo. Sr. D. Salvador García-Bodaño Zunzunegui. Ingreso: 25 de novembro de 1992.
13. Excmo. Sr. D. Xesús Alonso Montero. Ingreso: 30 de outubro de 1993.

14. Excmo. Sr. D. Xesús Ferro Ruibal. Ingreso: 4 de maio de 1996.
15. Excma. Sra. D.ª Luz Pozo Garza. Ingreso: 29 de novembro de 1996.
16. Excmo. Sr. D. Xosé Ramón Barreiro Fernández. Ingreso: 14 de febreiro de 1997.
17. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Franco Grande. Ingreso: 3 de xullo de 1998.
18. Excmo. Sr. D. Antón Santamarina Fernández. Ingreso: 24 de outubro de 1998.
19. Excmo. Sr. D. Xaime Illa Couto. Ingreso: 29 de xaneiro de 1999.
20. Excmo. Sr. D. Ramón Lorenzo Vázquez. Ingreso: 7 de maio de 1999.
21. Excmo. Sr. D. Andrés Fernández-Albalat Lois. Ingreso: 28 de maio de 1999.
22. Excmo. Sr. D. Francisco Fernández Rei. Ingreso: 25 de setembro de 1999.
23. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Méndez Ferrín. Ingreso: 30 de setembro de 2000.
24. Excma. Sra. D.ª Xohana Torres Fernández. Ingreso: 27 de outubro de 2001.
25. Excmo. Sr. D. Xosé Neira Vilas. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
26. Excmo. Sr. D. Francisco Díaz-Fierros Viqueira. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
27. Excmo. Sr. D. Camilo González Suárez-Llanos. Ingreso: 14 de decembro de 2002.
28. Excmo. Sr. D. Manuel María Fernández Teixeiro. Ingreso: 15 de febreiro de 2003. (Faleceu o 8 de setembro de 2004).
29. Excma. Sra. D.ª Rosario Álvarez Blanco. Ingreso: 6 de xuño de 2003.

Relación dos académicos de honor actuais

- Excmo. Sr. D. Antonio Tovar Bobillo. Ingreso: 15 de marzo de 1997. (Faleceu o 16 de xuño de 2004).

Relación dos académicos correspondentes actuais

1. Ilmo. Sr. D. Francisco Mayán Fernández. Ingreso: 16 de xaneiro de 1944.
2. Ilmo. Sr. D. Manuel Fraga Iribarne. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
3. Ilmo. Sr. D. Benito Varela Jácome. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
4. Ilma. Sra. D.ª Pura Vázquez Iglesias. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
5. Ilmo. Sr. D. Carlos Pereira Amil. Ingreso: 4 de maio de 1952.
6. Ilma. Sra. D.ª Aurora Vidal Martínez. Ingreso: 4 de maio de 1952.
7. Ilmo. Sr. D. Manuel Lucas Álvarez. Ingreso: 4 de marzo de 1955.

8. Ilmo. Sr. D. Baldomero Cores Trasmonte. Ingreso: 5 de xuño de 1958.
9. Ilmo. Sr. D. Luís Santiago Sanz. Ingreso: 1 de marzo de 1960.
10. Ilmo. Sr. D. Antonio Iglesias Álvarez. Ingreso: 23 de abril de 1961.
11. Ilmo. Sr. D. Emilio Merino Losada. Ingreso: 17 de xuño de 1964.
(Faleceu o 30 de outubro de 2004).
12. Ilmo. Sr. D. Xosé Isorna Ferreirós. Ingreso: 25 de xuño de 1967.
13. Ilmo. Sr. D. José Ignacio Carro Otero. Ingreso: 22 de outubro de 1967.
14. Ilmo. Sr. D. Xosé López Calo. Ingreso: 22 de outubro de 1967.
15. Ilmo. Sr. D. Alejandro Campos Ramírez, “Alejandro Finisterre”.
Ingreso: 17 de decembro de 1967.
16. Ilmo. Sr. D. Carlos Compairé Fernández. Ingreso: 10 de marzo de 1968.
17. Ilmo. Sr. D. Basilio Losada Castro. Ingreso: 26 de xaneiro de 1969.
18. Ilmo. Sr. D. Francisco Guitián Ojea. Ingreso: 19 de abril de 1970.
19. Ilmo. Sr. D. Manuel Carlos García Martínez. Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
20. Ilmo. Sr. D. Xosé Manuel González Reboredo. Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
21. Ilmo. Sr. D. Manuel Cecilio Díaz Díaz. Ingreso: 17 de decembro de 1972.
22. Ilmo. Sr. D. Fernando Acuña Castroviejo. Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
23. Ilmo. Sr. D. Agustín Sixto Seco. Ingreso: 29 de xullo de 1979.
(Faleceu o 30 de decembro de 2004).
24. Ilma. Sra. D.ª Eva Lloréns Rodríguez. Ingreso: 19 de xullo de 1981.
(Faleceu o 5 de setembro de 2004).
25. Ilmo. Sr. D. Manuel Remuñán Ferro. Ingreso: 11 de decembro de 1983.
26. Ilmo. Sr. D. Teodoro Sandomingo García. Ingreso: 11 de decembro de 1983.
27. Ilmo. Sr. D. Ramiro Fonte Crespo. Ingreso: 17 de xuño de 1995.
28. Ilmo. Sr. D. Francisco Xavier Carro Rosende. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
29. Ilmo. Sr. D. Fernando López-Acuña López. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
30. Ilmo. Sr. D. David Mackenzie. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
31. Ilmo. Sr. D. Ivo Castro. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
32. Ilmo. Sr. D. Santiago Daviña Sáinz. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
33. Ilmo. Sr. D. Dieter Kremer. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
34. Ilma. Sra. D.ª Teresa Barro Muñoz-Ortiz. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
35. Ilmo. Sr. D. Xosé María Lema Suárez. Ingreso: 22 de xuño de 2002.

36. Ilmo. Sr. D. Ramón Lugrís Pérez. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
36. Ilmo. Sr. D. Fernando Pérez-Barreiro Nolla. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
37. Ilmo. Sr. D. Xosé Luís Regueira Fernández. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
38. Ilmo. Sr. D. Xulio Ríos. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
39. Ilmo. Sr. D. Luís Daviña Facal. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
40. Ilmo. Sr. D. Johannes Kabatek. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
41. Ilmo. Sr. D. Xoán Babarro González. Ingreso: 14 de decembro de 2002.
42. Ilmo. Sr. D. Xoán Bernárdez Vilar. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.
43. Ilmo. Sr. D. Francisco Calo Lourido. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.
44. Ilmo. Sr. D. Carlos Xesús Varela Aenlle. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.
45. Ilmo. Sr. D. Benigno Fausto Galdo Fernández. Ingreso: 12 de xullo de 2003.

CRÓNICA DA ACADEMIA (ANO 2003)

XUNTAS CELEBRADAS

Co Pleno da Real Academia Galega reuniuse en Xunta ordinaria e extraordinaria nas seguintes datas:

- Xunta extraordinaria e pública: 15 de febreiro
(ingreso do Excmo. Sr. D. Manuel María Fernández Teixeira)
- Xunta ordinaria: 22 de febreiro
- Xunta ordinaria: 26 de abril
- Xunta extraordinaria e pública: 17 de maio
(Día das Letras Galegas)
- Xunta extraordinaria e pública: 6 de xuño
(ingreso da Excma. Sra. D.ª Rosario Álvarez Blanco)
- Xunta ordinaria: 12 de xullo
- Xunta ordinaria: 25 de outubro
- Reunión consultiva: 17 de decembro

A Comisión Executiva da Real Academia Galega, reuniuse nas seguintes datas:

- Xunta de goberno: 10 de xaneiro
- Xunta de goberno: 11 de febreiro
- Xunta de goberno: 9 de abril
- Xunta de goberno: 26 de maio
- Xunta de goberno: 19 de xuño
- Xunta de goberno: 4 de xullo
- Xunta de goberno: 16 de setembro
- Xunta de goberno: 2 de outubro
- Xunta de goberno: 10 de decembro
- Xunta de goberno: 15 de decembro

INGRESO DE ACADÉMICOS

Numerarios

- Excmo. Sr. D. Manuel María Fernández Teixeira.
En substitución do Excmo. Sr. D. Marino Dónega Rozas.
Data de ingreso: 15 de febreiro de 2003.
Título do discurso: *A Terra Chá: poesía e paisaxe*.
Resposta do Excmo. Sr. D. Xosé Luís Méndez Ferrín.

- Excma Sra. D.ª Rosario Álvarez Blanco.
En substitución do Excmo. Sr. D. Antonio Iglesias Vilarelle.
Data de ingreso: 6 de xuño de 2003.
Título do discurso: *Varietade e diversidade da lingua: algunhas reflexións sobre cambio, variación e galego estándar*.
Resposta do Excmo. Sr. D. Antón Santamarina Fernández.

Correspondentes

- Ilmo. Sr. D. Xoán Bernárdez Vilar.
Ingreso: 22 de febreiro de 2003.

- Ilmo. Sr. D. Francisco Calo Lourido.
Ingreso: 22 de febreiro de 2003.

- Ilmo. Sr. D. Benigno Fausto Galdo Fernández.
Ingreso: 12 de xullo de 2003.

DÍA DAS LETRAS GALEGAS 2003

Foi dedicado á personalidade do escritor e poeta Antón Avilés de Taramancos. O Día das Letras Galegas transcorreu na vila natal do homenaxeado, en Noia.

A sesión académica extraordinaria e pública celebrouse o 17 de maio no Teatro Coliseo Noela, coas intervencións dos académicos:

- Excm. Sra. D.ª Xohana Torres
- Excm. Sra. D.ª Luz Pozo Garza
- Excmo. Sr. D. Salvador García-Bodaño
- Pechou o acto o Excmo. Sr. Presidente da Real Academia Galega, D. Xosé Ramón Barreiro Fernández

SECCIÓNS DA REAL ACADEMIA GALEGA

I. Sección de Lingua: componse dos seguintes seminarios:

- **Seminario de Lexicografía** creado en 1983.
Director: D. Manuel González González.
Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Traballos desenvoltos

1. Continuáronse os labores de redacción de novas entradas, de incremento de novas acepcións nos artigos xa existentes, e corrección dos artigos redactados no *Diccionario da Real Academia Galega*.
2. Tamén se seguiu traballando na redacción do *Diccionario bilingüe castelán-galego*, e foi necesaria unha revisión total dos artigos xa redactados para adaptalos ás novas normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego aprobadas pola Academia no mes de xullo.
3. Durante este ano apareceron as seguintes publicacións relacionadas co traballo do Seminario:
 - González González, M.: “Proxectos lexicográficos en curso” en: González Seoane, E. (coord.): *A estandarización do léxico*, Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2003, páxs. 499-550.
 - González González, M.: “Síntese dos cambios no novo texto das *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*, aprobado pola Real Academia Galega en sesión plenaria do día 12 de xullo de 2003, con respecto ao texto da edición de 1995”, *Cadernos de lingua*, 25 (2003), 129-142.
- **Seminario de Sociolingüística** creado en 1990.
Director: D. Manuel González González.
Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.
Traballos desenvoltos:
Ao longo do ano 2003, o equipo de investigación do Seminario de Sociolingüística da RAG realizou as seguintes actividades:
 1. Posta en marcha do proxecto de investigación *Actualización do Mapa Sociolingüístico de Galicia*
De acordo coa temporalización establecida para o desenvolvemento deste proxecto, durante o ano 2003 realizáronse as seguintes actividades: 1. Revi-

sión bibliográfica e estatística, 2. Revisión e corrección do cuestionario, 3. Concurso e adxudicación do traballo de campo, 4. Deseño mostral.

Como características máis salientables desta actualización cómpre sinalar: unha maior atención ás áreas urbanas e suburbanas; atención á zonificación das cidades galegas; fixar o obxecto de estudo na poboación entre 15 e 54 anos; estudar tamén a situación sociolingüística do galego estremeiro.

A mostra final considerada parte da realización de 8.900 entrevistas dun universo total de 1.508.949 galegos, o que suporía un erro máximo de +/-1.05 para os datos globais.

2. O Seminario de Sociolingüística elaborou unha proposta de partida para o deseño dun *Plan Xeral para a normalización da lingua galega*, que entregou á Dirección Xeral de Política Lingüística.

3. Colaboración no proxecto *Análise da situación do ensino bilingüe na Comunidade Autónoma de Galicia*.

Colaborou coa Universidade de Santiago na realización do proxecto de investigación titulado *Análise da situación do ensino bilingüe na Comunidade Autónoma de Galicia* (cód. PGIDT02EDU20401PR), financiado pola Secretaría Xeral de Investigación e Desenvolvemento, e do que é investigador principal Manuel González González. Neste proxecto preténdese realizar unha avaliación da competencia, usos e actitudes lingüísticas dos mozos ao remataren o ensino secundario obrigatorio. De acordo cos obxectivos do proxecto, durante o ano 2003 deseñáronse e testáronse os instrumentos de medida de todas as dimensións previstas para o estudo das competencias bilingües ao final do ensino secundario obrigatorio: 1. Cuestionario de información sociolingüística, 2. Instrumento para avaliar a comprensión oral, 3. Instrumento de avaliación da expresión escrita, 4. Instrumento para avaliar a comprensión escrita, 5. Instrumento de avaliación das interferencias lingüísticas, 6. Instrumento de avaliación da expresión oral, 7. Instrumento de avaliación da fonética.

Para testar as probas deseñadas escolleuse unha mostra de estudantes de 4º da ESO da comarca de Santiago. Despois da análise dos resultados dos diferentes instrumentos deseñados foi preciso realizar algunhas correccións antes de aplicarlas sobre a mostra definitiva.

4. Durante o ano 2003 publicáronse os seguintes traballos, realizados polo Seminario de Sociolingüística da Real Academia Galega:

— *O galego segundo a mocidade. Unha achega ás actitudes e aos discursos sociais baseado en técnicas experimentais e cualitativas*. A Coruña: Real Academia Galega.

— “Revisión das actitudes lingüísticas da mocidade galega: resultados dunha achega indirecta e cualitativa”, en *Cadernos de Lingua 25*, Real Academia Galega, páxs. 63-74.

— “The draft of measures to improve attitudes towards the Galician language and the extension of its use”, *Noves SL. Revista de sociolingüística* (<http://cultura.gencat.net/llengcat/noves>), Barcelona: hivern, 2003.

— “Actitudes lingüísticas en Galicia”, en *Grial*, 160, páxs. 52-59.

— “As actitudes lingüísticas dos mozos e mozas galegos: Unha achega mediante técnicas cualitativas e experimentais”, en *Actas dos VI Encontros para a Normalización Lingüística*. Consello da Cultura Galega, Santiago de Compostela.

• **Servizo de Terminoloxía Científico-Técnica en lingua galega (TERMI-GAL)**, creado en 1996.

Director: D. Manuel González González.

Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Traballos desenvolto

1. Realizouse a revisión da guía de estilo e glosarios iniciais para a localización de Windows XP ao galego, a pedimento de Microsoft.
2. Traballouse no estudo das equivalencias galegas do *Léxico panlatino do comercio electrónico*, proxecto internacional levado a cabo no seo de Realiter (Rede Panlatina de Terminoloxía) e coordinado polo Bureau de la traduction do goberno do Canadá. Este léxico, que será publicado en liña proximamente, recolle un conxunto de termos especializados de comercio electrónico en inglés e nas principais linguas románicas, entre elas o galego.
3. Continuouse a revisión e ampliación das seguintes bases de datos terminolóxicas:
 - Vocabulario de informática e Internet
 - Vocabulario da industria téxtil
 - Vocabulario de relacións laborais
 - Vocabulario de siglas
 - Vocabulario administrativo
4. Durante o ano 2003 continuou en funcionamento o Servizo de Consultas, que ten como finalidade a resolución de dúbidas terminolóxicas e asesoramento lingüístico a particulares (diferentes profesionais, entre os que se atopan tradutores, técnicos de normalización, profesores etc.) e institucións públicas (Xunta de Galicia, Consello da Cultura Galega, universidades etc.). Como resultado deste traballo, a base de datos de consultas existente ampliouse con máis de 200 fichas terminolóxicas novas. Ao longo deste ano tamén se levou a cabo unha revisión dos diferentes campos das fichas preexistentes, ampliando o número de equivalencias doutras linguas, engadindo exemplos de uso e imaxes ilustrativas de determinados termos.
5. Como resultado do convenio con algunhas institucións, realizáronse diversas traducións de textos especializados do castelán cara ao galego, así como revisión e corrección de documentos (documentación administrativa e de contabilidade de Repsol YPF, documentación administrativa e exemplar de *A Voz do Porriño*, documentación administrativa e descrições enolóxicas para etiquetaxe da Cooperativa do Ribeiro etc.)
6. Púxose en marcha o servizo Arrecada, que ten a finalidade de *arrecadar* e someter a estudo e discusión problemas e propostas denominativas sobre termos cos que tradutores, traballadores de servizos de normalización lingüística, científicos e outros profesionais se atopan na súa actividade diaria.

7. Organizáronse eventos científicos de importancia, como:
 - O IV Simposio da AETER (Asociación Española de Terminoloxía) (6 e 7 de novembro).
 - O I Simposio Galego de Terminoloxía (6, 7 e 8 de novembro), este en colaboración co Consello da Cultura Galega.
8. Participou en Congresos e reunións científicas especializadas coas seguintes contribucións:
 - González González, Manuel: “Avaliación da situación da terminoloxía en Galicia”, *I Simposio Galego de Terminoloxía* Santiago de Compostela, 6-8 de novembro 2003.
 - González González, Manuel: “Cómo organizar la terminología en España”, Mesa redonda (con participación de Rosa Colomer, Amelia de Irazzábal, Fernando Pardo e Mercé Lorente; coordinada por María Teresa Cabré), *IV Coloquio de la AETER*. Santiago, 6-7 novembro 2003.
 - Castaño, Berta: “Arrecada. Ficha de traballo terminográfico de Termigal e da Comisión Técnica de Linguaxes de Especialidade”, *I Simposio Galego de Terminoloxía*, Santiago de Compostela, 6-8 de novembro 2003.
 - María Montserrat Muriano Rodríguez, Berta Castaño Torrado, Inés Veiga Mateos: “Presentación das bases de datos terminolóxicas elaboradas en Termigal”, *I Simposio Galego de Terminoloxía*, Santiago de Compostela, 6-8 de novembro 2003.

- **Seminario de Gramática**, creado no ano 2000.
Directora: D.ª Rosario Álvarez Blanco.
Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria e Real Academia Galega.
Traballos desenvoltos:
Elaboración e redacción da gramática institucional.
Traballos conducentes a un Dicionario de construcións verbais, en colaboración co Instituto da Lingua Galega da Universidade de Santiago de Compostela.
- **Seminario de Onomástica**, creado en 2001.
Director: D. Antón Santamarina Fernández.
Financiamento: Real Academia Galega.

II. Sección de Historia

Creada en 1998.

Director: D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.

Financiamento: Parlamento de Galicia e Real Academia Galega.

Traballos desenvoltos:

Esgotada a primeira edición da obra *Parlamentarios de Galicia. Biografía de Deputados e Senadores (1810-2003)*, a Real Academia Galega e o Parlamento de Galicia encargaron unha segunda edición que chegou ás librerías no ano 2003. O coordinador xeral do proxecto, o profesor Barreiro Fernández, e os doutores Beatriz López Morán e Xosé Luís Mínguez Goyanes, responsables respectivamente

dos tomos I e II, dan conta de importantes modificacións que se teñen introducido nesta segunda edición tanto na parte textual como nas ilustracións.

Entre os proxectos desta sección ocupa un capítulo importante a catalogación, transcripción e anotación do monumental epistolario de D. Manuel Murguía.

No mes de maio de 2003 saudamos a aparición do primeiro volume do que son responsables o profesor D. Xosé R. Barreiro Fernández e de D. Xosé L. Axeitos. O libro apareceu na colección *Galicia Viva* da Fundación Pedro Barrié de la Maza. Está previsto que todo o prezado material epistolar arredor da figura do primeiro presidente da Real Academia estea a disposición dos investigadores no ano 2006 coincidindo coa efeméride do Centenario da institución.

III. Sección de Literatura

Creada en 1998.

Director: D. Xesús Alonso Montero.

Financiamento: Real Academia Galega.

Traballos desenvolto:

Cómpre salientar a aparición inmediata do primeiro froito dun proxecto de grande interese denominado *Letras da Academia*. Trátase de aproveitar a abondosa e fértil documentación inédita que como doazón, principalmente, ten chegado á Academia.

Cunha edición da obra poética de D. Antonio de la Iglesia a cargo da profesora Saurin de la Iglesia comeza o desenvolvemento deste ambicioso proxecto literario. Outro capítulo importante desta sección, ademais de promover a edición crítica e rigorosa de determinados textos canónicos da nosa literatura, acaba de rematar coa entrega á imprenta da obra de Pondal *Os Eoas*, coa que comeza o desenvolvemento daquel ambicioso proxecto literario. A crítica textual a cargo do profesor D. Manuel Ferreiro estará precedida polos estudos dos tamén profesores D. Manuel Forcadela e D. Xosé R. Pena.

Biblioteca e Hemeroteca

Creadas en 1905.

Director: D. Antonio Gil Merino

Financiamento: Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo.

Traballos desenvolto:

Na biblioteca desenvóléronse as tarefas que a continuación se detallan:

- Asentamento, selado, rexistro informatizado e rotulado dos materiais máis recentes dos que convén salientar o fondo Isidro Parga Pondal.
- Saneamento e reordenación do faiado distribuíndo os materiais alí gardados ata o momento segundo a súa natureza cara a outras dependencias da RAG (hemeroteca, soto...).
- Revisión dos fondos da sala de folletos: ordenación interna, substitución dalgunhas caixas e traslado para a hemeroteca dalgunha publicación periódica alí asentada.
- Elaboración dunha listaxe dos fondos de Emilia Pardo Bazán trasladados do cuarto andar ao museo coa indicación do lugar que ocupan na actualidade.

- Continuación das tarefas de catalogación e informatización no cuarto e quinto andares.

Na Hemeroteca levouse a cabo organización definitiva do fondo galego e americano coas seguintes tarefas:

- Revisión de todo o fondo coa inclusión de novos títulos que proviñan doutras dependencias da RAG (Arquivo, sala de folletos, cuarto e quinto andares e soto) ou ben que chegaron como doazón, intercambio ou compra (Fondo Isidro Parga Pondal).
- Recolocación de parte das publicacións periódicas por razóns de conservación e revisión de rótulos.
- Catalogación informatizada de todo este fondo.
- Inicio da dixitalización de parte das publicacións de fondo galego grazas a un convenio coa Fundación Pedro Barrié de la Maza.

Arquivo

Creado en 1905.

Director: D. Antonio Gil Merino.

Financiamento: Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo.

Traballos desenvoltos:

Arquivos persoais:

- Organización e descrición dos fondos da Familia Pardo Bazán, Eduardo Pondal e Arquivo Parga Pondal.

Arquivo fotográfico:

- Catalogación dos seguintes fondos: Manuel Casás, Eduardo Pondal, Rey Escariz, Familia Pardo Bazán, José Baldomir, Santiago Bonome e Xavier Bóveda
- Tarefas de limpeza, aspirado e instalación definitiva con material adecuado.

Arquivo Academia:

- Organización e descrición dos expedientes dos académicos (1 100 en total).
- Contidos do Arquivo para a páxina web.
- Informatización da correspondencia da RAG (ano 1905).
- Creación de documentos normalizados para a xestión administrativa.

Coleccións:

- Organización e breve descrición dos manuscritos orixinais existentes no Arquivo.
- Índice de mapas, planos, carteis, bandos, debuxos e gravados.

CONVENIOS

Durante o ano 2003 a Real Academia Galega asinou unha serie de convenios de colaboración con distintas entidades, co fin de desenvolver proxectos concretos:

- Convenio de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para o mantemento do Servizo de Terminoloxía Científico-Técnica en lingua galega.

- Convenio de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para a organización da décimo quinta edición dos cursos de verán de lingua galega para estranxeiros.
- Convenio de colaboración entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para continuar coa nova edición do dicionario da Real Academia Galega e redactar a gramática galega.
- Convenio de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para darlle continuidade ao equipo de traballo sociolingüístico.
- Convenio entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia para a informatización da biblioteca e o arquivo.
- Financiamento da edición do *Boletín da Real Academia Galega* 2002, pola Fundación Rodríguez Iglesias e Hércules de Ediciones, S.A.
- Convocatoria de proxectos en colaboración 2002-2003. Convenio de colaboración entre a Fundación Pedro Barrié de la Maza e maila Real Academia Galega para a catalogación e dixitalización das publicacións periódicas antigas da Real Academia Galega e creación da Hemeroteca Virtual da Real Academia Galega.
- Convenio entre a Universidade da Coruña e a Real Academia Galega para a creación da páxina web da Real Academia Galega.
- Convenio de colaboración entre a Excm. Deputación Provincial da Coruña e Real Academia Galega para o financiamento das actividades do ano dous mil tres.
- Acordo de colaboración entre Obras Sociais de Caixa Galicia e a Real Academia Galega para contribuír ao financiamento da Casa-Museo Emilia Pardo Bazán.

CONTRIBUCIÓNS ECONÓMICAS

Ademais dos convenios asinados con institucións, tanto públicas como privadas, a RAG recibiu axudas de tipo económico para contribuír ao desenvolvemento da súa actividade diaria dos seguintes organismos:

- Excm. Deputación Provincial de Lugo.
- Excm. Deputación Provincial de Pontevedra.
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

REPRESENTACIÓN DA RAG

- Consello da Cultura Galega.
- Consello de Comunidades Galegas.
- Fundación Cidade da Cultura.
- Instituto da Lingua Galega.
- Padroado da Biblioteca do Real Consulado.
- Padroado da Biblioteca Nacional.
- Padroado da Fundación Caixa Galicia.
- Padroado da Fundación Carlos Casares.
- Padroado da Fundación Castelao.
- Padroado da Fundación Curros Enríquez.
- Padroado da Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Padroado da Fundación Luís Seoane.
- Padroado da Fundación Manuel Curros Enríquez.

- Padroado da Fundación Rosalía de Castro.
- Padroado do Museo do Pobo Galego.
- Padroado da Fundación Camilo José Cela.
- Padroado da Fundación Otero Pedrayo.
- Padroado da Fundación Manuel Puentes “Cultura Gallega” de Bos Aires.

PREMIOS NOS QUE A RAG TEN REPRESENTACIÓN COMO XURADO

- Premio Antón Losada Diéguez.
- Premio das Letras e das Artes de Galicia.
- Premio de Xornalismo de Opinión Roberto Blanco Torres.
- Premio Trasalba da Fundación Otero Pedrayo.
- Premio Antonio López Ferreiro de Investigación Humanística e Premio para Investigadores Mozos (área de humanidades) correspondentes aos Premios Galicia de Investigación.
- Premios Nacionais de Literatura do Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

INSTITUCIÓN COLABORADORAS

- Arquivo do Reino de Galicia.
- Caixa Galicia.
- Caixanova.
- Centro Galego de Imaxe (CGAI).
- Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades.
- Concello da Coruña.
- Consello da Cultura Galega.
- Fundación Luís Seoane.
- Fundación Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa.
- Fundación Rodríguez Iglesias.
- Hércules de Ediciones, S. A.
- Instituto da Lingua Galega (ILG).
- Museo de Pontevedra.
- Universidade da Coruña.
- Universidade de Santiago de Compostela.

DOAZÓN E ADQUISICIÓNS

- O 20 de xaneiro de 2003, D. Andrés Martínez-Morás Soria, académico correspondente da Real Academia Galega (RAG) fixo doazón á dita Corporación de diversa documentación, cartas, xornais e manuscritos da súa propiedade (2ª entrega).
- O 19 de febreiro de 2003 D. Justo Cortizo Sóiñora doou unha copia do manuscrito orixinal de *Apuntes para un diccionario galego* de Luís Aguirre del Río.
- O 15 de abril de 2003 a Real Academia Galega adquiriu a biblioteca de D. Isidro Parga Pondal.
- O 2 de xullo de 2003, D.ª María do Carme Mourelo Gallardo fixo doazón de diversa documentación do médico, escritor e académico fundador, D. Xesús Rodríguez López.

- O 4 de xullo de 2003 o Excmo. Sr. D. Xosé Ramón Barreiro Fernández, actual Presidente da Real Academia Galega, doou á biblioteca desta institución exemplares do *Boletín Oficial Eclesiástico del Arzobispado de Santiago*, os correspondentes ao período comprendido entre os anos 1862 e 1866.
- O 5 de decembro de 2003, D. Manuel Lousa Rodríguez, fixo doazón á Real Academia Galega dun impreso que contén o “Discurso leído por D^a. Emilia Pardo Bazán en los juegos Florales de Orense el día 7 de junio de 1901”.
- O 19 de decembro de 2003, D. Manuel Losada Varela doou unha carta autógrafa do Dr. D. Roberto Novóa Santos, datada o 28 de outubro de 1922.
- O 19 de decembro de 2003, D. Rodolfo Núñez de las Cuevas doou dúas reproducións do mapa de Galicia de Fontán.

PUBLICACIÓNS

- ÁLVAREZ BLANCO, R. *Variedade e diversidade da lingua: algunhas reflexións sobre cambio, variación e galego estándar*. A Coruña: RAG, 2003. Discurso de ingreso.
- BACHILLER OLEA. *Vocabulario[s] gallegos escuros: lo q[ue] quieren dezir*. Ed. J. L. Pensado. A Coruña: RAG, 2003. (*Cadernos de lingua*. Anexo 7).
- BARREIRO FERNÁNDEZ, X. R. (coord.). *Parlamentarios de Galicia (1810-2003)*. 2^a ed. Santiago de Compostela: Parlamento de Galicia; A Coruña: RAG, 2003.
- *Cartas a Murguía*. Ed. X. R. Barreiro Fernández e X. L. Axeitos. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza: RAG, 2003.
- CASA-MUSEO EMILIA PARDO BAZÁN. *[catálogo]*. A Coruña: RAG: Concello da Coruña, 2003.
- *Emilia Pardo Bazán homenaxeada en privado nas dedicatorias dos libros de moi ilustres escritores*. A Coruña: RAG, 2003.
- FERNÁNDEZ TEIXEIRO, M. M. *A Terra Chá: poesía e paisaxe*. A Coruña: RAG, 2003. Discurso de ingreso.
- GONZÁLEZ GONZÁLEZ, M. (dir.) *O galego segundo a mocidade : unha achega ás actitudes e discursos sociais baseado en técnicas experimentais e cualitativas*. A Coruña: RAG, 2003.
- ALONSO MONTERO, X. (ed.) *Rosalía de Castro traducida ó latín e cantada en latín e grego clásico: (noticia e textos): homenaxe ó profesor Sergio Álvarez Campos*. Padrón (A Coruña): Centro de Estudos Rosalianos; A Coruña: RAG, 2003.

DOMINGO GARCÍA SABELL (1908-2003) Ensaio arredor dunha fotografía

Víctor F. Freixanes

O pasado 5 de agosto do ano 2003 falecía na Coruña, rodeado da súa familia e dos seus amigos, Domingo García-Sabell. Tiña noventa e cinco anos. Nacera en Santiago de Compostela o 8 de outubro de 1908. Durante dúas décadas, entre 1977 e 1997, data en que por razóns de saúde presentou a dimisión, presidiu a Real Academia Galega, institución na que ingresara en 1959, un ano despois que Ricardo Carballo Calero e un ano antes que Francisco Fernández del Riego.

Contra mediados do ano 1998, en sendo eu director de Alianza Editorial, recibín o orixinal en castelán de *Paseata arredor da morte*, que daquela estaba a piques de aparecer en Galaxia. Era a derradeira entrega dun pensador e ensaísta a quen, dende a perspectiva que empeza a dar a distancia, e logo de repasar a dimensión da súa obra, máis intensa ca extensa, pero dotada dunha extraordinaria coherencia interior, atrevome a cualificar, sen disimulo, de luxo ou galano intelectual das nosas letras contemporáneas.

De feito, a *Paseata arredor da morte* era, coma quen, a súa despedida. Así o percibiamos moitos. E non obstante, escrita dende a lucidez de quen se sente case que na fronteira, malia o que de primeiras o título parece suxerir é un canto afervoadado á vida, á afirmación da vida e da existencia plena do ser humano, reivindicación profunda desta condición, deborcado –iso si- diante do “gran acontecemento”, o gran salto, que el entendía que non podía ser no baleiro, pero que o enchía de dúbidas e de inseguridades, ao tempo que, paradoxalmente, o afirmaba nalgunhas certezas, abordado todo na liña de rigor intelectual e pensamento libre, sen apriorismos fáciles, que caracterizou o discurso vital (e existencial) do seu autor. Culminaba daquela, cun cerre tan estremecedor que mesmo semellaba calculado, o discurso intelectual dun dos homes cimeiros da chamada “xeración Galaxia”.

Algunha vez téñome referido a unha fotografía que alguén tirou nas caeiras dos Ancares (outros din que no Cebreiro) contra os primeiros anos 60. Nela aparecen Francisco Fernández del Riego, Celestino Fernández de la Vega, Ánxel Fole, Ramón Piñeiro e Domingo García-Sabell. Dos cinco, segue entre nós, lúcido e apaixonado, Fernández del Riego, quen por certo había suceder a García-Sabell na presidencia da RAG en 1997 e ata o 2001, por catro anos.

García-Sabell viste chaqueta de la, o colo da camisa aberto e apoia a man dereita nun caxato. O vento da montaña axita levemente os seus cabelos. Olla directamente á cámara. Nesa fotografía está representado un pequeno grupo xeracional que marca e

lidera o rexurdir das letras galegas contemporáneas despois da guerra civil, o que o profesor Xesús Alonso Montero ten denominado nalgunha ocasión “segundo rexurdimento”. É unha fotografía que en si mesma merece un ensaio. Ramón Piñeiro, apoiado tamén nun caxato, ocupa a posición máis elevada, aínda que lixeiramente retirado, detrás de Ánxel Fole, que ten unha cabicha na boca e introduce a man por dentro da chaqueta. A ollada de Fole, coa perna dereita dobrada contra o lado esquerdo, é a máis retranqueira. A dos outros catro é unha ollada directa. Celestino Fernández de la Vega (*O segredo do humor*, 1963) está no medio. Dos cinco, Fole é o único que leva garabata, aínda que co colo da camisa tamén desabotoado. Representa a ficción literaria. Xunto con Eduardo Blanco Amor (*A esmorga*, 1959) e Álvaro Cunqueiro (*Merlín e familia*, 1955), configuran a trepia do rexurdimento literario da posguerra. Os outros catro son o ensaio, o pensamento, xénero no que sobrancea o grupo e que inspira a estratexia de Galaxia, que se constituíra en Compostela o 25 de xullo de 1950 cunha decidida vocación de intervención cultural (tamén política, cando menos indirectamente) a prol da lingua e a recuperación da dignidade intelectual de Galicia. Por aquelas datas (1963) iniciaba a súa andaina a revista *Grial*, proxecto especialmente querido polo grupo, que tivera dificultades nunha primeira etapa. Para completar o núcleo inicial de ensaístas, que Ramón Piñeiro animaba e en certo modo orientaba, cumpriría engadir (ausentes na foto) a Rof Carballo (*Mito e realidade da terra nai*, 1957) e a Xaime Isla Couto.

Foi Francisco Fernández del Riego quen puxo en relación a Ramón Piñeiro e a Domingo García-Sabell. Seica dende o primeiro momento se produciu unha forte atracción intelectual entre eles, fundamentada na admiración e no mutuo respecto, que co tempo frutificaría nunha inquebrantable amizade. Piñeiro introduce a García-Sabell no círculo de Galaxia (ata o punto de que á morte de Ramón Otero Pedrayo, primeiro presidente da editora, García-Sabell ocupa o seu lugar na presidencia) e, por extensión, no galeguismo cultural. Tamén na escrita en galego. Os primeiros textos de García-Sabell nesta lingua aparecen nas páxinas de *Grial*.

A personalidade de Domingo García-Sabell ten catro dimensións cando menos: 1. a profesional, como médico, formado en Alemaña e no pensamento da Escola de Heidelberg, a escola que, segundo Carlos Leira, introduce na medicina o concepto de persoa: o suxeito psíquico do paciente na Patoloxía (a chamada Patoloxía Psicosomática); 2. a dimensión humana e de anfitrión cultural, que con tanto afecto e admiración lembran algúns membros das novas xeracións que se incorporan á vida estudantil compostelá nos anos 50 e 60, e que tiñan na casa do doutor García-Sabell e da súa dona Elena un punto de referencia e un extraordinario lugar de encontros e descubrimentos (entre outros a posibilidade de coñecemento e visita de personalidades sobranceiras como Américo Castro, Rodrigues Lapa, Zubiri, Laín Entralgo, Aranguren, Julián Marías...); 3. a dimensión institucional e política, animador no seu momento do grupo Realidade Galega, o que o levou a aceptar cargos a condición de senador por designación real nas Cortes

Constituíntes durante a transición política, ou a Delegación do Goberno en Galicia (1981-1906); e 4. a dimensión intelectual, como pensador e escritor (en galego e en castelán).

Destas catro dimensións, as dúas primeiras permanecerán na memoria dos seus pacientes e amigos, así como das persoas das xeracións formadas naqueles anos que tiveron na residencia familiar da Rosaleda, en Santiago de Compostela, un referente de formación intelectual e galeguista, na compañía de Ramón Cabanillas, Ramón Otero Pedrayo ou o propio Ramón Piñeiro, entre outros. A terceira forma parte das contínuencias do ser político, que se compromete co seu tempo alí onde cre que pode ser útil e máis operativo (o proceso de galeguización institucional no delicado período da transición da ditadura á democracia, despois da morte do xeneral Franco en 1975). A cuarta, sen dúbida, permanecerá e prolongarase na medida en que saibamos ler, comprender e difundir a súa obra, achega vizosa ao discurso do pensamento e as letras galegas contemporáneas. É esta dimensión, sen desmerecer as anteriores, a que cómpre, sobre todo, salientar.

Domingo García-Sabell é unha das figuras cimeiras do ensaio galego de posguerra. A aparición de *Ensaíos I* (1963) e *Ensaíos II* (1976) representan quizais o seu gran momento de madurez. No conxunto da súa obra, asuntos tan variados como a arte, a comunicación, a antropoloxía do home e da muller galegos, a psicoloxía social, o erotismo, a soidade, a curiosidade intelectual (e emocional) do ser humano diante da enfermidade ou a morte, alternan con estudos sobre personalidades significativas, nosas e universais, como Rosalía de Castro, Valle-Inclán, Castelao, Luís Seoane, Novoa Santos, Emilia Pardo Bazán, Otero Pedrayo, Luís Pimentel, Álvaro Cunqueiro, Carlos Maside, James Joyce, Saul Bellow, Van Gogh ou Pablo Picasso, ata configurar un mosaico que, na súa totalidade, constitúe un expoñente claro do xeito de entender Galicia que tiña aquel grupo xeracional, o da fotografía: identidade (autenticidade) e universalidade, rigor intelectual e liberdade de pensamento, precisión analítica e vocación de estilo, individualidade e compromiso coa estirpe común. A lingua e o pensamento galegos abren o seu discurso cara a dentro e cara a fóra, cando menos nas cuestións que o preocupaban, cuestións sempre de carácter esencial, poucas veces accidental ou circunstancial.

O seu traballo sobre Rosalía de Castro, publicado no libro colectivo *7 ensayos sobre Rosalía* (1952) amosa unha capacidade de observación, unha vocación universalista (a partir da identidade do ser galego) e unha sensibilidade intelectual pouco frecuentes, extraordinariamente enriquecedoras no seu momento. Inauguraba daquela unha liña de preocupación que culmina no citado *Paseata arredor da morte* (1999) e que inclúe unha selecta nómina de títulos (*A pintura como comunicación*, 1971; *As facianas do erotismo contemporáneo e outros ensaios*, 1976, *Carta ao pintor Luís Seoane*, 1983; *A Coruña: onde nace a luz*, 1989, *Análise existencial do home galego enfermo*, 1991) aos que debemos enga-

dir a colaboración periódica e constante en cabeceiras xornalísticas e revistas especializadas (tamén de especialidade médica) dentro e fóra de Galicia, así como unha importante actividade como conferenciante, xénero no que brillaba singularmente. Algúns dos seus traballos periodísticos están recollidos en volumes como *Cen relembrs*, (1993), *Os gromos do pensamento* (1996), *Libro dos comentos* (1996) ou *Tempo de lecer* (1998). En castelán publicou, entre outros títulos, *Rosalía y su sombra* (1952), *Disculpa de Galicia* (1955), *Retrato de un médico gallego* (1957), *Notas para una antropología del hombre gallego* (1966) e *Tres síntomas de Europa* (1968). Como tradutor salientan as súas achegas á obra de Heidegger e Spranger. Como prologuista, algúns dos seus traballos adquiren a dimensión de brillantísimos ensaios, tal o que serve de limiar á *Escola de menciñeiros* (1959) de Álvaro Cunqueiro. Foi editor da obra poética e da correspondencia do poeta Manuel Antonio.

A medicina e as letras. A curación (tamén) pola palabra. A maxia sanadora do verbo. Velaí o seu interese polos vellos menciñeiros. A palabra e a fe, que no fondo é a credibilidade (do receptor) respecto de quen emite a mensaxe, ata punto de entregarse e rexurdir, da súa man, das profundidades. A loita contra a depresión (física e psíquica). A construción do discurso como valor (e factor) de identidade. O concepto de autenticidade, tan querido. O pensamento coma canle liberador. A arte como vía de coñecemento. Rosalía... Castelao... Maside... Picasso... A vella escola alemá na que se formou abríralle os camiños da significación da alma (a psique) para explicar os procesos do comportamento biolóxico, nos individuos e nas sociedades. Todo na tradición do máis circio humanismo. A obra de García-Sabell fai compatible (e complementa) a arte de curar e curación pola arte (a sensibilidade do artista). Era un liberal. Profundamente liberal. Na mellor tradición do pensamento libre.

A lingua non configura un territorio neutro. O uso culto do galego, tamén no ámbito da vida social, era para o grupo Galaxia unha ferramenta de transformación da realidade. García-Sabell utiliza o idioma moi conscientemente neste sentido. A precisión, a vocación de estilo, o rigor na selección das palabras e na configuración do discurso positivo caracterizan un corpus literario, rico e complexo, enraizado na identidade do país e, ao mesmo tempo, universal (a lingua como ferramenta de acceso e difusión do coñecemento), sempre pensando nunha sociedade nova, moderna, democrática e aberta.

Licenciouse en Medicina na Universidade de Santiago de Compostela, a súa cidade natal. Continuou despois a súa formación en Suíza e Alemaña, pensionado pola Junta de Ampliación de Estudios. Premio Extraordinario de Licenciatura en Santiago e Premio Extraordinario Nacional de Doutoramento en Madrid, cunha tese dirixida polo doutor Jiménez Díaz. Na súa etapa de estudante compostelán foi Presidente da F.U.E.

Académico numerario da Real Academia Galega, formou parte tamén das Academias de Medicina e Cirurxía de Galicia, así como da Real Academia de Belas Artes Nuestra Señora del Rosario e da Academia Galega das Ciencias. Membro do Clube de

Roma. Membro de número da Sociedad Argentina de Humanismo Médico. Con carácter honorario, foino tamén do Ateneo de Historia de la Medicina da Facultade de Medicina da Universidade de Buenos Aires, e asesor científico do Instituto de Ciencias del Hombre. Participou, asemade, na creación da Sociedad Española de Patología Digestiva e na Sociedad Española de Patología Psicosomática, das que foi membro fundador. Socio de Honra da Asociación de Biopatología Clínica de España. Profesor do Colexio Libre de Eméritos. Patrono da Fundación Xavier Zubiri e de varias institucións e fundacións galegas, entre outras a Fundación Luís Seoane, a Fundación Rosalía de Castro e a Fundación Otero Pedrayo, de quen foi testamenteiro.

Asesor cultural da Fundación Pedro Barrié de la Maza. Doutor Honoris Causa pola Universidade da Coruña. Xurado dos Premios Príncipe de Asturias, dos que nalgunhas ocasións foi tamén presidente. Fillo adoptivo da cidade da Coruña. Medalla de ouro do Colexio Oficial de Médicos de Galicia e Premio Beechman da Sociedade Española de Médicos Escritores. Xunto cos doutores Laín Entralgo, Duarte, Rof Carballo e Hernando formou parte do Comité Español da Guide Internationale de Médecins. Board Member da International Association for Cultural Freedom, con sede en París, xunto con Pierre Emmanuel, François Bourricaud, Shepard Stone e outros. Os seus restos repousan no panteón familiar do cemiterio compostelán de Boisaca.